

עלון סיירת

פירושי הגדה לפסח

כימון

ישיבת בני עקיבא חדרה

דבר אלקדי הסיירת הרב אבשלום סלוק והרב משה זליקוביץ

הורים יקרים, חג שמח לכולכם!

אנו עומדים כעת לפני חג הפסח, חג החירות.

אמרו חז"ל במסכת אבות: "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה".

במבט ראשון הדברים נראים תמוהים. הרי התורה היא עול, היא משא לא פשוט, איך אפשר להגיד שהיא חופש?

אלא שאחרי טיפה התבוננות בדברים - הדברים נראים פשוטים.

הרצון האמיתי של כל יהודי הוא להתקרב לקב"ה ולעבוד אותו. אנו רוצים לעשות טוב בעולם ולקיים את מצוות ה'. אלא שלא תמיד אנו רואים זאת. "עולם" מלשון העלם. הקב"ה מסתתר מאיתנו. לא תמיד אנו יודעים מה אנו רוצים מעצמינו באמת.

לאט לאט, אחרי הרבה תפילות והרבה רצון אנו יכולים לאט לאט להתחבר לתורה, ולהרגיש שהחופש האמיתי שלנו הוא בתורה. וכדברי ריה"ל: "עבדי זמן - עבדי עבדים המה, עבד ה' - הוא לבדו חופשי".

זה מה שאנו מנסים לעשות גם בישיבתנו. לחנך את הילדים לאהבת תורה ובסופו של דבר אנו מאמינים ומקווים שבעז"ה כל אחד מהם יגיע להרגשה, ולא רק להבנה, ש"אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה". שכל אחד ירגיש את מתיקות התורה ואת החירות האמיתית שבה.

אספנו כאן כמה מדבריהם של הילדים. כל ילד בחר לו מתוך פירושים רבים שהיו מונחים לפני התלמידים - דבר תורה או רעיון קצר שהוא התחבר אליו. עברנו על הרעיון יחד וכל ילד בלשונו שלו כתב את הדברים, הרי הם לפניכם.

בברכת חג פסח כשר ושמח

ושנוחה לגאולה שלמה בקרוב,

הרב אברמי והרב אוהד

דבר אנה היליבה / הרב אלמוג וגנר

הורים יקרים

תלמידים אהובים

חג הפסח הוא חג חינוך. שאלות ותשובות, ארבעה בנים, ואפיקומן שיוצר מתח והופך את ההגדה לחויה. כאשר אנו קוראים את פרקי היציאה ממצרים, פעמים רבות, עוצר הכתוב ומפנה את המבט אל עבר העתיד. בתוך כל הניסים והמכות, השיעבוד ומהלכי הגאולה מורה לנו הקב"ה כי המבט אינו רק על כאן ועכשיו. עלינו לחשוב על הילדים. על המחר - "והגדת לבנך ביום ההוא".

בהגדה של פסח אנו קוראים (בעקבות המכילתא והירושלמי) על ארבעת הבנים שעליהם דיברה התורה. אך מיד לפני כן מקדימה ההגדה משפט: "ברוך המקום, ברוך הוא, ברוך שנתן תורה לעמו ישראל, ברוך הוא". משפט זה נכון תמיד, אך מדוע שובץ דווקא בשלב זה של ההגדה? ביאור מרגש ראיתי בדברי רבי יום טוב ב"ר אברהם (אלשבילי, המכונה הריטב"א). לדבריו, משפט זה אינו עומד בפני עצמו אלא משמש פתיח לפסקה על ארבעת הבנים. הוא מהווה הודיה לקב"ה על "שנתן לנו תורה שלימה" המדריכה אותנו להעניק יחס ייחודי לכל בן, לפי צרכיו (כעולה מהדברים על סוגי הבנים). אנו מודים על חכמתה של התורה המלמדת אותנו להאמין בכל הבנים, כולל אלו שחלילה נראים רחוקים.

ברוח זו, אף אנו משתדלים מדי יום ויום לראות בכולם את בנינו, ולהשקיע בכל אחד כאילו היו ילדינו האישיים. זאת למרות המאמץ הגדול שהשקעה זו מצריכה.

אני מבקש להודות לרמי"ם המסורים וצוות המורים שמשקיעים ימים ולילות בחשיבה, בשותפות ובקידום כל ילד.

ברוח זו אנו מבקשים להמשיך את הארת חג הפסח, היכולת לבנות את עם ישראל מתוך ההתייחסות אל כל ילד וילד, אל כל השנה כולה.

חג פסח כשר ושמח לכולנו!

הרב אלמוג.

איתאל שוהר ואביתר בן יוסף

שאלה: מה הקשר בין שני שמות החג המופיעים בתורה: "חג המצות" ו"חג פסח"?

תשובה: חג המצות מזכיר לנו שהקב"ה התגלה אלינו והוציא אותנו ממצרים במהירות ולכן לא הספקנו לאפות לחם אלא רק מצות. המצה בעצם מזכירה לנו את התגלות הקב"ה אלינו.

חג הפסח מזכיר לנו שהקב"ה דילג (פסח) מעל בתי היהודים ולא הרג אותנו, בגלל אהבתו הגדולה אלינו.

שני הדברים משלימים אחד את השני - בגלל שהקב"ה אוהב אותנו הוא הוציא אותנו ממצרים בזריזות ולא הרג את בכורינו.

(עפ"י הרב אליעזר מלמד)

אילן הסדר? / עידן פורת

מדוע נקרא לילה זה בשם "ליל הסדר"? הרי דווקא בלילה זה משתנה הסדר?! שבכל ארוחה משפחתית אנו קודם אוכלים ואח"כ יושבים לדבר, ואילו בלילה הזה דווקא להפך אנו קודם מדברים (אומרים את המגיד) ורק אח"כ אוכלים (שולחן ערוך...)?!

ומבאר הצדיק בעל ה"תפארת שלמה":

שהרי ידוע שלתורה יש ארבעה רבדים, שסימנם "פרדס" שהם ראשי התיבות של: פ-שט, ר-מז, ד-רש, ס-וד.

והוא מסביר:

אל לנו לחשוב לרגע שכל הדברים שאנו מבצעים בלילה הקדוש הזה ניתן להסבירם לפי הפשט הפשוט. כלל וכלל לא! בלילה הזה אנו מחויבים לעשות כל שביכולתנו לנסות ולרדת לרבדים העמוקים ביותר - והם הרמז הדרש והסוד!

ואם כך הם פני הדברים הרי שאם נוציא את הפשט נשאר לנו "סדר" -

סוד דרש ורמז

מצוות איבץ כוסות / אלרואי אמסלם

שאלה: מדוע שותים חמש כוסות של יין בליל הסדר?

תשובה: חכמים תיקנו לשותות חמש כוסות יין. ארבע כוסות כנגד ארבע לשונות של גאולה: "והוצאתי", "והצלתי", "וגאלתי", "ולקחתי". אבל עם זאת מצווה להוסיף כוס חמישית ולומר עליה הלל הגדול כנגד הלשון "והבאתי", ולסיים בשתייה זו את ההגדה.

אבל בסופו של דבר ארבעת הכוסות הראשונות חובה, והכוס החמישית לא חובה אלא מצווה.

מצוות איבץ כוסות / נועם לב

שאלה: מדוע שותים ארבע כוסות יין?

תשובה:

(א) ארבע לשונות גאולה: "והוצאתי", "והצלתי", "וגאלתי", "ולקחתי".

(ב) ארבע פעמים כוס מוזכרת בשיחה של יוסף ושר המשקים.

(ג) ארבע מלכויות שהגלו את בני ישראל: בבל, יוון, מדי, רומי.

(ד) ארבע כוסות התרעלה שה' ישקע בהם את אומות העולם בימות המשיח, על יחסם הרע לבני ישראל.

(ה) ארבע כוסות הנחמה שה' יתן לבני ישראל.

חליבות אמירת הפסדה

אילון תירם ואלרואי חלה

יש ציווי על כל אחד לספר תמיד ביציאת מצרים. כל מי שמספר ביציאת מצרים בשמחה - עתיד לשמוח עם השכינה לעולם הבא, היא השמחה הגדולה שהרי אז האדם שמח עם ריבון עולם.

כִּיִּיכָה כִּיִּיכָה כִּיִּיכָה / אגם כהן

האיסור הראשון - שלא לאכול חמץ, שנאמר (שמות יג, ג): "ולא יאכל חמץ", ולמדו חכמים שבכלל האיסור לאכול חמץ בפסח כלול גם האיסור ליהנות מהחמץ.

האיסור השני - שלא ימצא חמץ ברשותנו, שנאמר (שמות יב, יט): "שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם".

האיסור השלישי - שלא יראה חמץ ברשותנו, שנאמר (שמות יג, ז): "מצות יאכל את שבעת הימים, ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאר בכל גבלך".

בשני האיסורים האחרונים עובר רק מי שנמצא ברשותו בפסח חמץ בנפח של שיעור כזית לכל הפחות, אבל אם נשאר ברשותו חמץ קטן מזית לא עובר על האיסורים.

(עפ"י הרב אליעזר מלמד)

וגם הקב"ה שמח בסיפור זה, ובאותה שעה הקב"ה מכנס את כל הפמלייה שלו ואומר להם לכו ושמעו את סיפור השבח שלי שמספרים בניי, והם שמחים בגאולתי. מיד מתכנסים ובאים כל הפמלייה של מעלה ומתחברים עם עם ישראל ושומעים את סיפור שבח הבורא ורואים את השמחה ששמחים בני ישראל בגאולת ה".

מיד באים כל הפמלייה ומודים לקב"ה על הניסים ועל הגבורות ומודים גם על העם הקדוש שיש לקב"ה בעולם ששמחים בגאולת השכינה.

(עפ"י הזוהר הקדוש)

למה אין מרכין על מצוות סיפור יציאת מצרים

בניה ישועה

מצוה כה חשובה, שטוענת הכנות כה רבות - בשטח וברוח - היינו מצפים לברך עליה גם ברכת המצוות וגן ברכת שהחיינו?

הרב הררי מביא בספרו כמה סיבות לדבר:

לא מברכים על מצווה שקיומה תלוי באחרים (כמו ביקור חולים, צדקה).

בברכת הקידוש כבר הזכרנו את יציאת מצרים וגם ברכנו "שהחיינו" כך שאין מקום לברך שוב.

אדם צריך להבין מה הוא אומר בליל הסדר וכיוון שיש חשש שלא יבין את אמירת ההגדה חז"ל לא רצו שתהיה כאן ברכה לבטלה ולכן לא תיקנו ברכה.

גאולת מצרים והפאולה הפנימה / אלעזר חיים

ביציאת מצרים זכה עם ישראל לחירות, כלומר שלמות עצמם. אבל את השלמות הכללית נשלים בימות המשיח, ועל ידי הגלות הקודמת דווקא, שעל ידי הגלות הקודמת החל שם ד' לפוך בעולם.

והשלמות תהיה על ידי קיום התורה והמצוות, על כן תהיה מטרת המעשים בעיקרה לצורך כלל האנושות, ובדרך להשלים את השלמות של עם ישראל שהתחילה ביציאת מצרים.

(על פי דברי הרב קוק).

בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך

אמיר בטיטו

שאלה: מדוע כאשר אנו מספרים לבנינו את סיפור ההגדה צריך שמצה ומרור יהיו מונחים לפניך? מה היה חסר אם היינו מספרים את ההגדה גם בלי שיהיו מצה ומרור לפנינו?

תשובה: כידוע, אדם נמשך מאוד אחרי המעשים. דיבורים, גם אם הם יהיו מאוד חשובים וגדולים, עלולים להשפיע פחות על אדם שגם רואה את הדברים במציאות.

כא למהא עניא / אורי חדר

בן אדם שאין בו תורה הוא בן אדם עני. הזוהר הקדוש אומר שמצה נקראת "אסותא", כלומר תרופה, תרופה לעניות של הדעת, ואנו לומדים מכאן שמי שאוכל מצה מתווספת בו דעת של תורה ומרפאת אותו.

וילן אומן פאזרים וילנו

ראם שרעבי וישי תירם

מפליא לראות שלמרות הצרות שהמצרים עשו לנו (כגון לזרוק את הזכרים ליאור, להעביד אותנו בפרך וכו') אסור לנו לתעב אותם או לשנוא אותם, למרות כל הצרות שהם עשו לנו, שכתוב: "לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו".

זה מלמד אותנו כמה חשובה מידת הכרת הטוב, ואפילו אם מישהו עושה לך דברים רעים אנו עדיין מחוייבים לזכור ולכבד את הטוב שיש בו.

מפי בילצם צבדא סוק? / נריה ברטוב

כתוב: "ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך".

אמנם כיום הביטוי הזה מסמל משמעות של עבודה קשה, אבל הגר"א סובר אחרת! הגר"א אומר ש"פרך" פירושו "פה רך", שכידוע "פה רך" זו עבודה קלה שלא הורגלו אליה, ולכן - היא הופכת לעבודה קשה.

מבחינת בני ישראל שלמדו תורה ובקושי עשו מאמצים פיזיים, מלאכה כזאת היתה כמו עבודה ממש אבל ממש קשה!

צלת פאכות / שקד כהן

למה אני אוהב את עשרת המכות?

אני אוהב את עשרת המכות כי אני חושב שזה חלק מאוד יפה בהגדה והוא מלמד אותנו לא לוותר על שום דבר.

לדוגמא: כשבני ישראל רצו לצאת ממצרים פרעה לא נתן להם. אז משה ואהרן פנו לקב"ה וביקשו ממנו לעזור, ואז הקב"ה שכל כך אוהב אותנו עזר לעם ישראל לצאת ממצרים בניסי ניסים ועזר לנו גם אחר כך במדבר.

זה מלמד אותנו כמה הקב"ה אוהב אותנו ועוזר לנו בכל עת, בכל זמן ובכל צרה.

אבותיהם לא הסכימו לכך, והבכורות כל כך התרגזו עד שהיכו את אבותיהם. לכן כתוב "מכת בכורות" - בגלל שהבכורות הם אלו שהיכו את אבותיהם.

כאשר היה קיים המקדש ואננשים היו עולים לרגל יחד עם משפחתם לירושלים, היו הילדים רואים את אביהם מוסר את הנפש עבור העלייה לירושלים, פעמים שהיו עוברים מסעות לא פשוטים וקשיים רבים בדרך, ובכל זאת האב דבק במטרה ומשקיע בה - עלייה לבית המקדש בחג הפסח.

דבר כזה ודאי עושה רושם גדול על הילד שרואה את הדברים בפועל, במציאות, הרבה פעמים גם יותר מרק לדבר על זה.

על כן אנו צריכים שיהיו המצה והמרור לפנינו כדי שנראה אותם, נחוש את הדברים במציאות והם ייכנסו לליבנו יותר.

"והיא למאפה" / אורי בגיב

שאלה: למה שרים בשמחה את השיר "והיא שעמדה" והרי השיר נרשם על הרצון לכלותנו?

תשובה: אפשר לראות שמאז שעבוד מצרים ועד עכשיו כל פעם עם אחר מנסה להשמידנו, אבל לא מצליח מכיוון שהקב"ה איתנו ועוזר לנו. אפשר לראות שההבטחה הזאת נאמרה לאברהם אבינו, שנאמר: "והיא שעמדה לאבותינו ולנו". אפשר לראות מכאן שבסופו של דבר הקב"ה יעזור לנו וידון את מי שרוצה להתנקל לנו.

(עפ"י החפץ חיים, הרב אלי סדן).

יבוי עץ ישרא פאזרים / יאיר מסורי

הריבוי היה עצום: בשבעים נפש ירדו אבותינו למצרים, וכאשר יצאו ממצרים, למרות הגזירות ולמרות העבודה הקשה (והתמותה הטבעית), הם מנו כמה מיליוני בני אדם, שהרי שש מאות אלף איש היו רק הגברים (רש"י: מגיל עשרים) מלבד הנשים והטף.

פרעה הרשע גזר על הגברים ללון בשדה ועל הנשים ללון בעיר כדי למעט את הפריה ורביה.

דרש רבי עקיבא: בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים. ומה עשו הנשים? בשעה שהיו הולכות לשאוב מים, הקב"ה מזמן להם דגים קטנים בכדיהם...ומוליכות אצל בעליהן ושופות שתי קדרות: אחת של חמין ואחת של דגים. ומאכילות אותם ומרחיצות אותם ומשקות אותם, מנחמות אותם ונזקקות להם ופרים ורבים. (שמות רבה וילקוט שמעוני)

מכת מושלך | אביעד נח

התורה אומרת במכת חושך: "וימש חושך". ה"חושך" הרגיל אינו בריאה מיוחדת לעצמה, אלא שבהיעדר אור מגיע חושך, ולכן אם מגיע אור - הוא מגרש את החושך. אולם חושך מצרים היה בריאה מיוחדת, חדשה, והייתה לו ממשות - "וימש חושך", ושום אור לא היה יכול לגרש אותו.

מכת בכורות | מתן פרג'ון

שאלה: מדוע מכת בכורות נקראת "מכת בכורות" ואילו בשאר המכות לא מוזכרת המילה מכה לפנייהם (כתוב רק דם, צפרדע וכו'...)?

תשובה: במדרש "שוחר טוב" כתוב שכאשר הבכורות במצרים שמעו שהולכים להרוג אותם במכת בכורות הם ביקשו מאבותיהם שישלחו את עם ישראל מארצם כדי שבסופו של דבר לא יקבלו את המכה.

ר' יהודה היה נומן בהם סימנים: ד"ר צ"ל בא"ה

יהודה סוזנה

למה רבי יהודה בר עילאי היה צריך לתת במכות סימנים?

כדי שיהיה קל יותר לזכור.

רבי יהודה בא ללמדנו שאף על פי שהוא היה "ראש המדברים" ומדבר ללא הגבלה - הוא קיצר מעשר מילים לשלוש מילים.

רבי יהודה סובר שסימנים אלו היו כתובים על המטה של משה רבנו.

לא טוב לאדם להזכיר דבר רע - ולכן מספיק רק להזכיר סימנים שהאנשים יבינו.

הגימטרייה של הסימנים הללו היא 501, שהיא הגימטרייה של המילה "אשר" שבפסוק "מי ה' אשר אשמע בקולו" שאמר פרעה. כנגד שאמר אשר על ה' - חטף עשר מכות שסימן שווה ל"אשר".

כך עלה האל... היה כוונת פסח מצה ומרור ואור ביחד

בניה ישועה

שאלה: מדוע כל אחד מהתנאים התמקד באחד מחלקי ליל הסדר: קרבן פסח מצה מרור וכו' כאשר הלל הבבלי כורך את כולם ביחד?

כל אחד מחלקי הסדר מתייחס לאחד הבנים, לדוגמה הפסח קשור לשאלת הרשע וכו'.. רק יהודי צדיק כמו הלל שהיה מוכן ללמד את הבא להתגייר את כל התורה כולה על רגל אחת - הוא זה שיכול לכרוך את כל חלקי העם ביחד להעלותם ביחד לקידוש השם ולעבודת הקודש.

ילראל - "ליר-אל" | בן פרנקו

שירת הים איננה עוד סתם שיר, היא מבטאת את יעוד ישראל בעולם: "עם זו יצרתי לי - תהילתו יספרו" (ישעיהו מ"ג, כ"א) - לבשר לאנושות כולה על קיומו של הבורא ושליטתו בעולם.

קריעת הים הרימה את ישראל להזדהות עם מהותם - לשיר את שיר ה' בעולם, כמו שמסתתר בשמנו: ישראל "שיר-אל", לשיר את שיר האל בעולם. (עפ"י הרב דרוקמן)

חזק אציל | נהוראי תורג'מן

היהודי החי בגלות שרוי בחוסר מנוחה: הוא ניתן לביזה ולהרג, וכל שנותר לו הוא להתפלל לטוב.

הגדי הוא עם ישראל, שנרכש על ידי הקב"ה בשני זוזים (שני לוחות הברית כביטוי לקשר בין העם לקב"ה), והחיות הטורפות הן ביטוי לממלכות השונות שניסו להשמיד את עם ישראל לכל אורך הדורות.

את הבבלי יחליף הפרסי שאותו יחליף היווני שיידחק הצידה מכוחו של הרומאי, וכך הלאה. עד שיבוא יום בו יגבר החושך וייראה לכל כאילו מלאך המוות בכבודו ובעצמו שולט על עם ה', מוות ואבדון יכסה ארץ, הכל יראה חשוך.

או אז יתגלה האב, יגאל את עמו ויפדה אותו בשני זוזים משוק העמים... (עפ"י הגר"א)

חג כסח לז ולמח!

